

Bachelor Communicatie Hogeschool Leiden

*Verlag van de beperkte opleidingsbeoordeling
17 en 18 februari 2020*

Colofon

Instelling en opleiding

Hogeschool Leiden
Zernikedreef 11, 2333 CK Leiden
Resultaat instellingstoets kwaliteitszorg: positief

Opleiding: B Communicatie

Locatie: Leiden

Variant: Voltijd

Croho-nummer: 34405

Visitatiecommissie

drs. Raoul van Aalst, voorzitter

drs. Jan van den Hoff, deskundige

drs. André Manning, deskundige

Vera Broek, student-lid

drs. Linda van der Grijsparde, secretaris

De commissie is vooraf voorgelegd aan de NVAO.

De visitatie is uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van

AeQui VBI

Vlindersingel 220

3544 VM Utrecht

www.AeQui.nl

Dit document laat zich het beste dubbelzijdig afdrukken.

Inhoudsopgave

Colofon	2
Inhoudsopgave	3
Inleiding	6
1. Beoogde leerresultaten	7
2. Onderwijsleeromgeving	9
3. Toetsing	13
4. Gerealiseerde leerresultaten	15
Bijlagen	19
Bijlage 1 Visitatiecommissie	20
Bijlage 2 Programma visitatie	21
Bijlage 3 Bestudeerde documenten	22

Samenvatting

Op datum is de bacheloropleiding Communicatie van Hogeschool Leiden gevisiteerd door een commissie van AeQui. Het totaaloordeel van de visitatiecommissie is **positief**.

Beoogde leerresultaten

De visitatiecommissie oordeelt op grond van de gesprekken en de onderliggende documentatie dat de opleiding aan deze standaard **voldoet**. De opleiding geeft in haar profielbeschrijving adequaat weer waar de bacheloropleiding Communicatie voor opleidt. De opleiding hanteert als beoogde leerresultaten de door het Landelijk Overleg Communicatie Opleidingen vastgestelde competenties. Deze competenties zijn wat betreft niveau en oriëntatie passend, geconcretiseerd, voldoen aan internationale eisen en zijn onderschreven door het beroepenveld. De opleiding wil dé opleiding corporate communicatie zijn en heeft een eigen profiel met als speerpunten taalvaardigheid, ondernemerschap en pr. In de praktijk blijkt de nadruk op corporate communicatie, pr en ondernemerschap voor studenten en andere betrokkenen minder zichtbaar dan de taligheid en bijvoorbeeld de kleinschalige opzet van de opleiding.

Programma

De visitatiecommissie oordeelt op grond van de gesprekken en de onderliggende documentatie dat de opleiding aan deze standaard **voldoet**. De beoogde leerresultaten (beroepscompetenties) zijn adequaat vertaald naar passende modules en bijbehorende leerdoelen voor het voltijdsprogramma. Elk jaar is opgedeeld in vier periodes van tien weken, waarin een thema centraal staat en waar kennisvakken, een taalvaardigheidsvak en faculteitsbrede vakken worden aangeboden. De studenten werken in iedere periode aan een project. Mede door deze opzet biedt het programma voldoende ruimte voor de ontwikkeling van vaardigheden op het gebied van de beroepspraktijk en is de aansluiting tussen theorie en praktijk goed. Bij de vormgeving van de opleiding wordt

ruimschoots gebruik gemaakt van blendede learning en moderne onderwijsvormen zoals digitale kennisclips. De opleiding biedt intensieve studieloopbaanbegeleiding. Het aantal docenten in de opleiding is voldoende voor de realisatie van de opleiding. De expertise sluit aan bij de eisen gesteld aan een bacheloropleiding Communicatie en er is een brede diversiteit aan achtergronden en nationaliteiten. Een ruime hoeveelheid docenten heeft actuele werkervaring in de beroepspraktijk. Hierdoor kunnen zij een verbinding leggen tussen de opleiding en de huidige beroepspraktijk..

Toetsing

De visitatiecommissie oordeelt op grond van de gesprekken en de onderliggende documentatie dat de opleiding aan deze standaard **voldoet**. De toetsing in de opleiding is van het vereiste niveau. De opleiding kiest voor passende toetsvormen en er wordt in de toetsing een goede link gelegd met de praktijk. De opleiding treft adequate maatregelen om de kwaliteit van de toetsing te borgen.

Gerealiseerde leerresultaten

De visitatiecommissie oordeelt op grond van de gesprekken en de onderliggende documentatie dat de opleiding aan deze standaard **voldoet**. De opleiding beoogt studenten op bachelorniveau in de breedte van het vak op te leiden tot startbekwame communicatieprofessionals. De visitatiecommissie stelt op basis van de bestudering van afstudeerwerken en de gesprekken met werkveldleden en alumni vast dat de opleiding hierin slaagt.

Aanbevelingen

Met het oog op de toekomst geeft de commissie volgende suggesties ter overweging:

- De opleiding is bezig met het doorwerken van de nieuwe competenties zoals opgesteld in het landelijk overleg. De visitatiecommissie merkt op dat onderzoek en analyse hierin nu expliciet ten dienste staan van andere competenties, en adviseert de opleiding deze nieuwe indeling nog scherper te verwerken in het onderwijs en toetsing, zodat de context van het uitvoeren van een analyse en het doen van onderzoek inzichtelijker wordt voor studenten dan nu al het geval is;
- Docenten benoemden tijdens het visitatiebezoek dat zij een hoge werkdruk ervaren. De

visitatiecommissie adviseert de opleiding hier aandacht voor te hebben en waar nodig actie op te ondernemen;

- De opleiding is voornemens meer ontwikkelingsgericht te gaan toetsen en is gestart met het uitvoeren van assessments op basis van portfolio's. Dit kan verder worden uitgebouwd, stelt de visitatiecommissie vast en raadt in dit verband aan om met name de reflectie op de competenties te verdiepen. Studenten leggen in hun reflecties en tijdens het vervaardigen van beroepsproducten nu namelijk nog beperkt de link met niveaus en indicatoren van de beroepscompetenties.

De visitatiecommissie is van oordeel dat de opleiding aan de standaarden van het NVAO kader voldoet. Op die grond geeft de visitatiecommissie een **positief** advies inzake accreditatie van de bacheloropleiding Communicatie van Hogeschool Leiden.

Namens de voltallige visitatiecommissie,
Utrecht, april 2020

drs. Raoul van Aalst
Voorzitter

drs. Linda van der Grijsparde
Secretaris

Inleiding

De voltijds bacheloropleiding Communicatie van Hogeschool Leiden is één van de meer dan vijftien bacheloropleidingen Communicatie in Nederland. De opleiding onderscheidt zich van de andere met drie speerpunten: taalvaardigheid, ondernemerschap en public relations (pr).

De instelling

Hogeschool Leiden is een middelgrote hogeschool met ongeveer elfduizend studenten. De hogeschool kent vijf faculteiten, waaronder de faculteit Management en Bedrijf. Deze faculteit heeft zes opleidingen. Naast Communicatie zijn dat Sociaal Juridische Dienstverlening, Human Resource Management, Commerciële Economie, Management in de Zorg en HBO-Rechten. Sinds 2019 beschikt de faculteit over het zogeheten 'Kenniscentrum Duurzaam Organiseren'. Dat is een bundeling van de kennis van drie lectoraten met als doel duurzaam organiseren te bevorderen.

De opleiding

De opleiding is gericht op communicatie met medewerkers (interne communicatie), klanten (marketingcommunicatie) en burgers en belanghebbers (publiekscommunicatie).

De opleiding had een instroom van 166 studenten in september 2019 en beschikte toen in totaal over 483 studenten.

De voltijdopleiding omvat 240 EC. Het majorprogramma is 210 EC. De student vult dit aan met 30 EC aan minoren binnen of buiten de hogeschool.

Elk jaar bestaat uit vier periodes. In zo'n periode, die tien weken duurt, staat één thema centraal. Alle aangeboden vakken in een periode sluiten aan op dat thema.

De visitatie

Hogeschool heeft aan AeQui VBI opdracht gegeven de onderhavige visitatie uit te voeren. Hiertoe heeft AeQui in samenwerking met de opleiding een onafhankelijke en ter zake kundige commissie samengesteld. Met vertegenwoordigers van de opleiding heeft een voorbereidend gesprek plaatsgevonden.

De visitatie heeft plaatsgevonden op 17 en 18 februari 2020 volgens het programma dat in bijlage 2 is weergegeven. De commissie heeft zich daarbij expliciet georiënteerd aan het cluster waarin deze opleiding geplaatst is. Dit is met het voltallig panel gedaan, tijdens het voorbereidend overleg, en afsluitend bij de oordeelsvorming. De hiertoe benodigde kennis was aanwezig bij (een deel van) het panel.

De commissie heeft de beoordeling in onafhankelijkheid uitgevoerd. Aan het einde van de visitatie is de opleiding in kennis gesteld van de bevindingen en conclusies van de commissie.

Deze rapportage is in maart 2020 in concept toegestuurd aan de opleiding. De reacties van de opleiding zijn verwerkt tot deze definitieve rapportage.

Op initiatief van de opleiding gaat een ontwikkelgesprek plaatsvinden in september 2020. De resultaten van dit ontwikkelgesprek hebben geen invloed op de in dit rapport weergegeven beoordeling.

1. Beoogde leerresultaten

De visitatiecommissie oordeelt op grond van de gesprekken en de onderliggende documentatie dat de opleiding aan deze standaard **voldoet**. De opleiding geeft in haar profielbeschrijving adequaat weer waar de bacheloropleiding Communicatie voor opleidt. De opleiding hanteert als beoogde leerresultaten de door het Landelijk Overleg Communicatie Opleidingen vastgestelde competenties. Deze competenties zijn wat betreft niveau en oriëntatie passend, geconcretiseerd, voldoen aan internationale eisen en zijn onderschreven door het beroepenveld. De opleiding wil dé opleiding corporate communicatie zijn en heeft een eigen profiel met als speerpunten taalvaardigheid, ondernemerschap en pr. In de praktijk blijkt de nadruk op corporate communicatie, pr en ondernemerschap voor studenten en andere betrokkenen minder zichtbaar dan de taligheid en bijvoorbeeld de kleinschalige opzet van de opleiding.

Bevindingen

De bacheloropleiding Communicatie van Hogeschool Leiden richt zich op communicatie met medewerkers (interne communicatie), klanten (marketingcommunicatie) en burgers en belanghebbenden (publiekscommunicatie). De opleiding leidt studenten op tot professionals die organisaties versterken met de meest effectieve inzet van (interne en externe) communicatie. Om later bij te kunnen dragen aan het succes van organisaties en een gesprekspartner te kunnen zijn voor het management moeten ze ook kennis en begrip hebben van de thema's die elke organisatie raken. Daarom koppelt de opleiding communicatiemanagement aan strategisch organisatie-management en betreft zij in het onderwijs vraagstukken die nu en in de toekomst een belangrijke rol spelen bij organisaties.

De missie van de opleiding is dé opleiding corporate communicatie te zijn in Nederland, met als speerpunten taalvaardigheid, ondernemerschap en pr. De opleiding kiest bewust voor het speerpunt pr in plaats van sociale media. Pr biedt volgens de opleiding een bredere kapstok dan alleen social media, omdat de communicatieprofessional ook moet zorgen voor dialoog en transparantie tussen uiteenlopende belanghebbenden.

De opleiding Communicatie neemt deel aan het Landelijk Overleg Communicatie Opleidingen (LOCO). In het LOCO is in 2018 een nieuw competentieprofiel met zes kerngebieden opgesteld.

De opleiding hanteert deze competenties samen met de niveaubeschrijvingen van Logeion (de Nederlandse beroepsorganisatie voor communicatieprofessionals) als de beoogde leerresultaten. In het studiejaar 2019-2020 geldt het vorige competentieprofiel als de beoogde leerresultaten alleen nog voor het vierde studiejaar.

Om zicht te houden op het toekomstige werkveld heeft de opleiding Communicatie een beroepenveldcommissie met vijftien experts uit verschillende geledingen van het communicatiewerkveld. Deze commissie komt twee tot drie maal per jaar samen. Eén alumnus van de opleiding heeft zitting in de commissie. De leden geven onder andere advies over een nieuwe inrichting of bijstelling van het curriculum en kijken mee naar het gerealiseerde eindniveau in stages en afstudeeropdrachten.

Studenten van de opleiding geven in het studentenhoofdstuk in de zelfevaluatie en in het gesprek met de visitatiecommissie aan dat voor hen het speerpunt taalvaardigheid duidelijk zichtbaar is. De speerpunten ondernemerschap en pr komen volgens de studenten minder naar voren. Deze zijn wel goed bekend bij de studenten die lid zijn van het PR-team van de opleiding.

Overwegingen

De visitatiecommissie is van oordeel dat in de profielbeschrijving in de zelfevaluatie adequaat is

weergegeven waar de bacheloropleiding Communicatie van Hogeschool Leiden voor staat. De beoogde leerresultaten van de opleiding zijn landelijk vastgesteld. Deze zijn wat betreft niveau en oriëntatie passend, geconcretiseerd, voldoen aan internationale eisen en zijn onderschreven door het beroepenveld. De visitatiecommissie waardeert de koppeling die de opleiding maakt tussen de LOCO kwalificaties en de Logeion niveaubeschrijvingen, zodat er een compleet overzicht ontstaat.

In een schema geeft de opleiding aan hoe de oude LOCO competenties zich verhouden tot de nieuwe competenties uit 2018. De visitatiecommissie raadt de opleiding aan deze koppeling niet één op één te maken, aangezien het nieuwe kwalificatiemodel met de kerngebieden anders is ingedeeld: onderzoek en analyseren zijn geen aparte kwalificaties meer, maar staan ten dienste van de overige competenties zoals 'Concept & Creatie'. De visitatiecommissie adviseert de opleiding hier goed notie van te nemen en de nieuwe indeling nog scherper te verwerken in het onderwijs en toetsing, zodat de context van het uitvoeren van een analyse en het doen van onderzoek inzichtelijker wordt voor studenten dan nu al het geval is. Dit geldt ook voor de kwalificatie adviseren, aldus de visitatiecommissie.

De visitatiecommissie stelt vast dat de opleiding een duidelijk eigen profiel presenteert. In de praktijk blijkt de nadruk op corporate communicatie, pr en ondernemerschap voor studenten minder van belang en zichtbaar dan de taligheid en bij-

voorbeeld de kleinschalige opzet van de opleiding. Daarnaast valt het de visitatiecommissie op dat in de zelfevaluatie veel nadruk wordt gelegd op onderzoek en analyse, terwijl tijdens het visitatiebezoek juist creativiteit en activatie op de voorgrond stonden. De opleiding benoemt in de zelfevaluatie enkele malen de aansluiting op de Sustainable Development Goals (SDG's) als doelstelling voor de opleiding. Ook dit ziet de visitatiecommissie niet sterk ontwikkeld in het onderwijsprogramma. Het wordt daarnaast nog beperkt herkend door de studenten. De visitatiecommissie raadt de opleiding aan om bij een toekomstige aanscherping van haar profiel de hier geconstateerde kloof tussen positionering en dat wat studenten verwachten en krijgen, mee te wegen.

De visitatiecommissie heeft waardering voor de goede contacten die de opleiding onderhoudt met het beroepenveld. De beroepenveldcommissie bestaat uit deskundige leden die de opleiding frequent van passende, actuele input voorzien. Daarnaast is er veelvuldig contact via de stage- en praktijkopdrachten in de opleiding. De visitatiecommissie raadt de opleiding aan snel te (blijven) schakelen met de beroepenveldcommissie om ervoor te zorgen dat de opleiding in de snel veranderende wereld bij blijft.

Deze overwegingen in ogenschouw nemend, is de visitatiecommissie van oordeel dat de opleiding aan deze standaard **voldoet**.

2. Onderwijsleeromgeving

De visitatiecommissie oordeelt op grond van de gesprekken en de onderliggende documentatie dat de opleiding aan deze standaard **voldoet**. De beoogde leerresultaten (beroepscompetenties) zijn adequaat vertaald naar passende modules en bijbehorende leerdoelen voor het voltijdsprogramma. Elk jaar is opgedeeld in vier periodes van tien weken, waarin een thema centraal staat en waar kennisvakken, een taalvaardigheidsvak en faculteitsbrede vakken worden aangeboden. De studenten werken in iedere periode aan een project. Mede door deze opzet biedt het programma voldoende ruimte voor de ontwikkeling van vaardigheden op het gebied van de beroepspraktijk en is de aansluiting tussen theorie en praktijk goed. Bij de vormgeving van de opleiding wordt ruimschoots gebruik gemaakt van blendede learning en moderne onderwijsvormen zoals digitale kennisclips. De opleiding biedt intensieve studieloopbaanbegeleiding. Het aantal docenten in de opleiding is voldoende voor de realisatie van de opleiding. De expertise sluit aan bij de eisen gesteld aan een bacheloropleiding Communicatie en er is een brede diversiteit aan achtergronden en nationaliteiten. Een ruime hoeveelheid docenten heeft actuele werkervaring in de beroepspraktijk. Hierdoor kunnen zij een verbinding leggen tussen de opleiding en de huidige beroepspraktijk.

Bevindingen

Programma

Het voltijdse, vierjarige studieprogramma van de opleiding Communicatie omvat 240 EC. Het majorprogramma is 210 EC. De student vult dit aan met 30 EC aan minoren, van binnen of buiten de hogeschool.

Elk jaar bestaat uit vier periodes. In zo'n periode, die tien weken duurt, staat één thema centraal. Alle aangeboden vakken in een periode sluiten aan op dat thema. In elke periode krijgen studenten één of twee kennisvakken (theorie), een taalvaardigheidsvak (schrijven) en één of twee faculteitsbrede vak(ken), waarbij studenten professionele vaardigheden trainen zoals presenteren of onderzoeken.

Elke periode is onafhankelijk te volgen van andere periodes. Dat betekent dat de vakken die een student in een bepaalde periode volgt, niet behaald hoeven zijn om in te kunnen stromen in de daaropvolgende periode. Het is mogelijk om in februari, in periode 3, te starten met de opleiding. De februaristudenten krijgen bij binnenkomst 'bijspijkerlessen' voor het vak Inleiding Communicatie, omdat ze deze basiskennis wel nodig hebben.

De kennis en vaardigheden uit de aangeboden vakken in een periode passen de studenten groepsgewijs toe in een project. Ze werken zoveel mogelijk aan opdrachten uit de beroepspraktijk. Ook werken studenten aan fictieve projectopdrachten waarbij ze de professionele praktijk nabootsen en ze ruimte krijgen om te experimenteren.

De communicatiestage in het derde jaar van de opleiding is een omvangrijk onderdeel van het curriculum. De stage duurt een half jaar (twintig weken, vijf dagen per week) en levert 30 EC op. Deze studiepunten zijn verdeeld over een bedrijfsanalyse met een onderzoeksvorstel en een stageportfolio. Tijdens de stage passen studenten de kennis en vaardigheden uit de eerste twee studiejaar toe in de praktijk.

De opleiding heeft in haar curriculum verweven aandacht voor internationale, interculturele en interdisciplinaire aspecten. Dit in de overtuiging dat sensibiliteit op deze aspecten voor de communicatie professional onontbeerlijk is. In praktische zin heeft de opleiding aandacht voor beheersing

van de engelse taal, en mogelijkheden tot verdieping in enkele moderne talen, alsook studie in het buitenland. Hiervan maakt jaarlijks een beperkt aantal studen gebruik.

De studenten spreken zich in het studenten-hoofdstuk positief uit over de praktijkgerichtheid van de opleiding: 'De projecten zijn heel realistisch, bijvoorbeeld een marketingplan maken of een evenement organiseren. Je mag altijd iets maken: een presentatie, een filmpje, een poster of zelfs een gebruiksproduct. Het is interessant als je direct aan de slag mag met de theorie die je krijgt. De balans tussen theorie en praktijk is heel goed: maar één theorietoets en verder praktijkopdrachten, waardoor de stof veel beter blijft hangen.' Zij geven echter ook aan dat zij het aantal projecten te beperkt vinden: 'Het zou interessant zijn als er nog meer opdrachten voor "echte" bedrijven of excursies naar bedrijven in de eerste twee studie-jaren zouden komen. Of misschien al een korte stage in jaar 1 of 2. In de eerste twee jaar is dit nog vrij beperkt. Je stage in jaar 3 is pas je eerste grote praktijkervaring. Als je eerder met stages begint, leer je studenten al vroeger hoe je als student moet opstellen in een professionele omgeving en hoe je een netwerk opbouwt. Ook geeft het de student meer inzicht in hoe je bedrijven benadert tijdens bijvoorbeeld de projecten die de studenten doen.'

De eerste twee perioden van het laatste jaar bereiden de studenten zich voor op hun afstuderen. In deze laatste onderwijsperiode voor het afstuderen oriënteren zij zich ook op de stap naar het beroepenveld.

In de zelfevaluatie en in de gesprekken geeft de opleiding aan dat de inhoud van het programma volgens hen passend is, maar dat docenten en studenten wel graag nog meer aandacht voor nieuwe en social media in het programma wensen. De opleiding onderneemt stappen om dit onderwerp meer aandacht te geven.

Vormgeving

Lage rendementcijfers van de afgelopen jaren waren voor de opleiding mede reden voor een herontwerp van het onderwijs, dat stapsgewijs wordt geïmplementeerd. Het doel van de vernieuwing was om het onderwijs zo te veranderen dat de opleiding de studenten aan het leren kreeg, vanuit zelfvertrouwen, bekwaamheden en een gevoel van autonomie. Hieronder worden enkele elementen met betrekking tot de vormgeving van het onderwijs uit het nieuwe ontwerp beschreven.

De opleiding organiseert verschillende activiteiten om studenten voor de poort duidelijk informatie te geven over de inhoud en vorm van de opleiding. De opleiding verwacht dat studenten veertig uur per week beschikbaar zijn voor de studie. Daarnaast verwacht de opleiding dat de studenten goed voorbereid naar de lessen komen en houden docenten presentielijsten bij. Zij spreken studenten aan als ze niet aanwezig zijn geweest. De opleiding beoogt de leeractiviteiten zo in te richten dat studenten hun aanwezigheid op school als een meerwaarde ervaren. Studenten voeren opdrachten op de hogeschool uit in de zogenaamde 'campusruimte', in het Mediacentrum of op andere werkplekken op de hogeschool. De campus is een grote ruimte waar studenten begeleid door docenten en onbegeleid kunnen studeren, individueel of in groepen. Studenten werken deels begeleid op de campus en volgen aansluitend een werkcollege. Omdat studenten tijdens het werken op de campus de collegestof al hebben doorgenomen komen ze voorbereid naar de les en nemen ze verantwoordelijkheid voor hun leerproces. Tijdens het werkcollege bespreken docenten en studenten gezamenlijk de gemaakte opdrachten en is er mogelijkheid voor feedback en verdieping.

Alle hoorcolleges uit de kennislijn staan online. Ook biedt de opleiding korte, online kennisclips aan. Verplichte voorbereidingsopdrachten gericht op kennisoverdracht biedt de opleiding grotendeels aan via e-learning.

De opleiding hanteert geen bindend studieadvies. Studenten moeten alle 60 EC van de propedeuse halen voordat ze kunnen starten met de hoofdfase. Haalt een student geen 60 EC dan komt de student in de 'COM1V-klas' (V=vertraagd) en is er de mogelijkheid om de openstaande vakken te herkansen in het eerste blok van het daaropvolgende studiejaar. Studenten stromen na het behalen van de propedeuse weer in het tweede jaar in. De 60 EC-norm geldt ook voor jaar 2: een student moet alle studiepunten van jaar 2 halen voordat hij of zij met jaar 3 (de stage en minoren) kan starten. Voor jaar 4 geldt dat de student mag starten met het afstudeertraject als hij 135 EC heeft behaald.

Studiebegeleiding

De opleiding heeft gekozen voor een intensieve vorm van studieloopbaanbegeleiding, 'Connect'. Connect bestaat in het eerste jaar uit drie onderdelen: persoonlijke coaching, klassikale bijeenkomsten en zelfstandig uit te voeren studieactiviteiten (ondersteund met digitale leermiddelen) waarin studenten de school, de opleiding en elkaar beter leren kennen en experimenteren met verschillende studievaardigheden. Deze drie onderdelen hebben als doelstelling de drijfveren, de persoonlijke doelen en de studiedoelen van de student maximaal naar boven te halen.

Tijdens de studie hebben studenten een zogenaamde Connect-coach, waar zij regelmatig 'individuele gesprekken' mee voeren. De coach is het eerste aanspreekpunt van de student. Hij of zij maakt de student aan het begin van het jaar wegwijs binnen de opleiding en bespreekt met de student de studievoortgang. Daarnaast ondersteunt de coach de student waar mogelijk bij het maken van bepaalde keuzes, bijvoorbeeld rond de stage of minoren.

In het tweede jaar zijn er twee klassikale bijeenkomsten per periode en minimaal één individueel gesprek met de Connect-coach.

Studenten ervaren taalvaardigheid en statistiek als lastige onderdelen in het onderwijsprogramma. In het zogenaamde Taalmaatjesproject begeleiden studenten die hoog scoren op schrijfvaardigheden studenten die moeite hebben met taal. Twee tweedejaars studenten, die zijn geselecteerd op hun goede taalvaardigheden, geven elke week iedere twee uur 'bijles'. Een taaldocent ziet toe op de kwaliteit van de extra lessen. Studenten spreken zich in het studentenhoofdstuk positief uit over deze mogelijkheid om hun taalvaardigheid te verbeteren.

Personeel

Het team bestaat uit 32 docenten en beslaat in totaal 20,36 fte (peildatum 1-9-2019). De studentdocent-ratio bedroeg eind september 1 op 23,6. Twintig docenten beschikken over een master. De meeste docenten hebben praktijkervaring en een netwerk in het communicatiewerkveld. Vijf docenten zijn naast het docentschap actief werkzaam in de praktijk, bijvoorbeeld als eigenaar van een eigen bedrijf of als communicatieadviseur.

Alle nieuw aangestelde docenten volgen in het eerste jaar een basistraining van de faculteit, inclusief een onderdeel toetsconstructie. Acht docenten hebben het certificaat Basis Kwalificatie Examinering behaald. Met ingang van collegejaar 2019-2020 volgen drie docenten de Senior Kwalificatie Examinering (SKE) en hebben vier docenten zich ingeschreven voor de BKE. Het streven is dat de leden van de toets- en examencommissie op termijn in het bezit zijn van een SKE en de docenten met een vaste aanstelling van een BKE. De faculteit heeft een professionaliseringsaanbod.

De opleiding zet af en toe gastsprekers in. De studenten waarderen dit. Zij zeggen in het studentenhoofdstuk: 'De gastcolleges zijn altijd heel inspirerend. Er komen bijzondere gasten. (...) Het zou interessant zijn als er nog meer gastsprekers zouden komen.'

Overwegingen

De visitatiecommissie constateert dat opleiding onderwijs aanbiedt dat past bij het profiel. De beoogde leerresultaten (voormalige LOCO-competenties) zijn adequaat vertaald in het onderwijsprogramma. De opleiding heeft een start gemaakt met de verwerking van het nieuwe LOCO-kwalificatiesmodel in het onderwijsprogramma. Nog aandacht is nodig voor de vertaling van de rol van verbinder en begeleider in het onderwijsprogramma. De opleiding heeft hieromtrent passende ideeën, stelt de visitatiecommissie vast.

De aansluiting van het lectoraat op het onderwijs is goed volgens de visitatiecommissie. De opleiding biedt actuele literatuur van bachelorniveau aan. De visitatiecommissie doet de suggestie om de studenten eerder in het programma in aanraking te laten komen met bedrijfskundige onderzoeksmodellen. Deze komen nu in de afstudeerfase pas aan bod. Ook de studenten gaven aan dat zij deze graag eerder hadden leren kennen.

De visitatiecommissie stelt vast dat opleiding gekozen heeft voor een leeromgeving die de mogelijkheid biedt om de beoogde leerresultaten te bereiken. De visitatiecommissie is positief over de samenhang in het onderwijsprogramma: de vakken uit de kennis- en vaardighedenlijn sluiten goed aan bij de projecten. Door beroepstaken een centrale plaats te geven in ieder blok, werken studenten integraal aan het toepassen van kennis, beroeps- en onderzoeksvaardigheden.

De visitatiecommissie heeft waardering voor de ruime aandacht en mogelijkheden in de opleiding voor de ontwikkeling en toepassing van onderwijsvernieuwingen, zoals het aanbieden van digitale kennisclips en het gebruik van een digitaal feedbacksysteem door en voor studenten bij en-

kele programmaonderdelen. De visitatiecommissie stelt vast dat de opleiding een goede start heeft gemaakt met de implementatie van blended learning en raadt aan deze ontwikkeling voort te zetten.

De individuele begeleiding van studenten is sterk en wordt positief gewaardeerd door de studenten, constateert de visitatiecommissie.

De visitatiecommissie stelt vast dat het aantal docenten voldoende is voor de realisatie van de opleiding. De visitatiecommissie constateert dat de feitelijk bij het personeel aanwezige expertise aansluit bij de eisen gesteld aan een bacheloropleiding Communicatie. Er is een brede diversiteit wat betreft achtergronden. Een ruime hoeveelheid docenten heeft actuele werkervaring in de beroepspraktijk. Hierdoor kunnen zij een verbinding leggen tussen de opleiding en de huidige beroepspraktijk. Uit het gesprek met studenten en uit evaluatieresultaten maakt de visitatiecommissie op dat de docenten inspirerend zijn voor de studenten. Docenten krijgen veel ruimte voor eigen professionalisering en de invulling van de eigen taak. De visitatiecommissie heeft een bevlogen en betrokken team aangetroffen, met een goede verhouding tussen ervaren en nieuwe docenten. De visitatiecommissie heeft waardering voor de betrokkenheid van het team en de ruime aandacht voor de individuele studenten. Docenten benoemden tijdens het visitatiebezoek dat zij een hoge werkdruk ervaren. De visitatiecommissie adviseert de opleiding hier aandacht voor te hebben en waar nodig actie op te ondernemen.

Deze overwegingen in ogenschouw nemend, is de visitatiecommissie van oordeel dat de opleiding aan deze standaard **voldoet**.

3. Toetsing

De visitatiecommissie oordeelt op grond van de gesprekken en de onderliggende documentatie dat de opleiding aan deze standaard **voldoet**. De toetsing in de opleiding is van het vereiste niveau. De opleiding kiest voor passende toetsvormen en er wordt in de toetsing een goede link gelegd met de praktijk. De opleiding treft adequate maatregelen om de kwaliteit van de toetsing te borgen.

Bevindingen

De opleiding hanteert in iedere periode van de eerste twee jaar verschillende toetsvormen: kennistoetsen, vaardigheidstoetsen en projectopdrachten. Kennistoetsen zijn schriftelijke tentamens met meerkeuze- en open vragen en vaardigheidstoetsen door middel van dossiers en presentaties. Uit evaluaties blijkt dat studenten de volgorde van toetsing (eerst kennis en vaardigheden en vervolgens het project) waarderen. Ze kunnen hierdoor de transfer maken van het onthouden en begrijpen naar toepassen, analyseren en evalueren. De inhoud van de toetsing in jaar 3 en 4 is complexer en specifiek. Studenten werken steeds zelfstandiger en gaan de praktijk in met hun stage en afstuderen.

Studenten leveren hun schriftelijke opdrachten in via een online inlever- en beoordelingsplatform. Examinatoren beoordelen deze vervolgens in dit programma en geven feedback. Studenten kunnen de beoordeling en de feedback digitaal inzien. De inzage na de toetsing is volgens de zelfevaluatie met dit programma een stuk efficiënter geworden, omdat studenten hierdoor gerichter vragen kunnen stellen over hun beoordeling. Meerkeuzetoetsen worden vrijwel altijd geautomatiseerd nagekeken en (kwantitatief) geanalyseerd. Rubrics worden tijdig en klassikaal aan studenten bekend gemaakt, zodat zij weten op welke kennis en vaardigheden zij getoetst worden.

Er is een compensatieregeling in jaar 1 en 2. In elke leerlijn kan een student in het studiejaar één onvoldoende (minimaal 4,5) compenseren met een ander vak uit dezelfde leerlijn dat voldoende

is. Het gemiddelde cijfer van beide vakken moet minimaal 5,5 zijn. Studenten hebben recht op het herkansen van vier toetsen per jaar. Zij kunnen herkansen in periode vijf (vanaf medio augustus). Als zij dan nog toetsen niet hebben gehaald, kunnen zij die herkansen in het eerste blok van het volgende collegejaar of in periode 3. Deze manier van toetsen zorgt er volgens de zelfevaluatie voor dat studenten zich steeds op die toetsen kunnen focussen die op het programma staan. Bovendien zitten herkansingen het andere onderwijs en de andere toetsen niet in de weg.

De opleiding heeft geëvalueerd of deze aanpak rond compenseren en herkansen een positief effect op de rendementen heeft. Dat blijkt het geval. Meer studenten halen hun toets in een keer. Studenten compenseren één tot twee toetsen. De meeste herkansingen vinden plaats in periode 5, waardoor de studiebelasting in andere perioden niet toeneemt.

De toetscommissie houdt zich, in samenwerking met de curriculumcommissie en de onderwijsmanager, bezig met de kwaliteit van het totale toetsprogramma, de kwaliteit van de afzonderlijke toetsen en controleert of de toetscyclus wordt gevolgd. De examencommissie is verantwoordelijk voor de borging van de kwaliteit van toetsing. De toetscommissie levert (een deel van) de informatie om die borgingstaak goed te kunnen uitvoeren. De toetsing gedurende een leerjaar is vastgelegd in de Onderwijs- en Examenregeling. In 2019 heeft de toetscommissie een toetsplan gemaakt, waarin het toetsbeleid, de toetsontwikkeling, de toetsdeskundigheid en de

toetscyclus is vastgelegd. Dit toetsplan fungeert als toetshandboek voor de opleiding.

De toetscommissie levert jaarlijks een jaarplan en evaluatieverslag aan bij de examencommissie op basis waarvan zij samen afspraken maken. Ook zijn er periodeverslagen, waarover tussen examencommissie, toetscommissie en de onderwijsmanager overleg plaatsvindt.

De opleiding maakt sinds kort gebruik van een 'Toetswerkplaats'. Daarin zijn alle praktische zaken rondom het hele proces van toetsing centraal georganiseerd in de elektronische werkomgeving. In de Toetswerkplaats worden toetsen ontwikkeld, gecontroleerd, aangepast en gearchieveerd. Deze manier van werken voorkomt volgens de zelfevaluatie versnippering van de verschillende onderdelen van het toetsproces en geeft meer overzicht en structuur.

Overwegingen

De visitatiecommissie stelt vast dat de opleiding een passende variatie aan toetsvormen toepast. De opleiding legt in de toetsen een goede link met de praktijk. Het nieuwe competentieprofiel komt grotendeels terug in de toetsing. De opleiding heeft aandacht voor het verder aanpassen van de toetsing aan het nieuwe profiel, constateert de visitatiecommissie. Het speerpunt ondernemerschap is beperkt zichtbaar in de toetsing; dit kan worden versterkt volgens de visitatiecommissie.

De opleiding is voornemens meer ontwikkelingsgericht te gaan toetsen en is gestart met het uitvoeren van assessments op basis van portfolio's.

Dit kan verder worden uitgebouwd, stelt de visitatiecommissie vast. Studenten wordt gevraagd te reflecteren op behaalde competenties, maar dit is nog niet sterk uitgewerkt. Studenten leggen in hun reflecties en tijdens het vervaardigen van beroepsproducten nog beperkt de link met niveaus en indicatoren van de beroepscompetenties.

Het is de visitatiecommissie opgevallen dat de aard en omvang van feedback op de beoordelingsformulieren bij de eindwerken wisselend en in een aantal gevallen aan de beperkte kant is. De visitatiecommissie adviseert de opleiding om hier aandacht voor te hebben en examinatoren te scholen in het geven van feedback en ook in het geven van 'feed forward': waar zitten uitdagingen voor de student in de toekomst?

De visitatiecommissie constateert dat de opleiding adequate maatregelen treft om de kwaliteit van de toetsing te borgen. De visitatiecommissie concludeert op basis van de gesprekken en de documentatie dat de examencommissie en de toetscommissie hun taak om de kwaliteit van toetsen en tentamens te borgen stevig vormgeven. De visitatiecommissie waardeert de inspanningen die de opleiding verricht om de kwaliteit van de toetsing hoog te houden. De opleiding kan dit volgens de visitatiecommissie verder versterken door meer focus aan te brengen in de thematiek van de kalibratiesessies. Een thema kan bijvoorbeeld het geven van feedback zijn.

Deze overwegingen in ogenschouw nemend, is de visitatiecommissie van oordeel dat de opleiding aan deze standaard **voldoet**.

4. Gerealiseerde leerresultaten

De visitatiecommissie oordeelt op grond van de gesprekken en de onderliggende documentatie dat de opleiding aan deze standaard **voldoet**. De opleiding beoogt studenten op bachelorniveau in de breedte van het vak op te leiden tot startbekwame communicatieprofessionals. De visitatiecommissie stelt op basis van de bestudering van afstudeerwerken en de gesprekken met werkveldleden en alumni vast dat de opleiding hierin slaagt.

Bevindingen

In het huidige studiejaar 2019-2020 is jaar 4 nog ingericht volgens de vorige set LOCO-competenties. De afstudeeropdracht heeft een omvang van 30 EC. Deze omvang past volgens de zelfevaluatie goed bij de zwaarte en de inhoud van de opdracht, waaraan de opleiding stevige eisen stelt. Studenten behalen sommige competenties al in jaar 2 of 3 op eindniveau. Met het behalen van een voldoende voor de afstudeeropdracht toont de student aan te beschikken over de competenties analyseren, adviseren en integreren.

Zelfreflectie krijgt vanaf het volgende studiejaar in jaar 4 een volwaardige plaats in het afstudeertraject. Zo moet de student vanaf volgend studiejaar in de laatste fase van het afstudeertraject een persoonlijke presentatie geven voor zijn Connectcoach waarin hij met concrete voorbeelden en ervaringen aantoont over de professionele competenties op hbo-niveau te beschikken.

Studenten moeten zelf een afstudeerorganisatie vinden. Dat stimuleert volgens de zelfevaluatie de ondernemingszin en een proactieve houding. Een afstudeerorganisatie moet minimaal vijftien medewerkers in dienst hebben. De afstudeeropdracht moet gaan over een bedrijfskundig probleem waar communicatie een oplossing voor kan bieden. In de afstudeerscriptie geeft de student een weergave van het onderzoek en doet hij aanbevelingen aan de opdrachtgever. Uiteindelijk leidt dat tot een communicatieadvies en een implementatieplan.

De afstudeerorganisatie beoordeelt de scriptie niet; ervaring leert de opleiding dat bedrijfsbegeleiders geregeld andere criteria hanteren dan die de opleiding Communicatie van belang acht en dat bedrijfsbegeleiders onderling ook nog eens erg kunnen verschillen in welke beoordelingsmaatstaven ze hanteren. Bedrijfsbegeleiders zijn veelal wel aanwezig bij de eindpresentatie op de hogeschool, waar de eerste beoordelaars en begeleider de eindpresentatie beoordelen en daarbij de mening van de aanwezige bedrijfsbegeleider betrekken.

De kwaliteit en inhoud van de eindpresentatie en het beantwoorden van vragen daarover maken tien procent uit van het eindcijfer van de afstudeeropdracht. Daarnaast vindt er een presentatie en een eindgesprek plaats met de Connectcoach. In een afstudeerportfolio reflecteert de student, mede op basis van een opdracht op zijn competentieontwikkeling. Ook is de student in staat om aan de hand van de competenties leerdoelen te formuleren voor de start in het werkveld.

De opleiding zoekt naar een optimaal evenwicht tussen theorie en implementatie. De opleiding vermoedt dat er de toekomst wellicht iets minder aandacht naar theorie uit zal gaan en meer naar implementatie. Dat kan betekenen dat de afstudeerders naar aanleiding van het organisatievraagstuk sneller met een suggestie zullen komen voor een oplossing in plaats van dat ze ruim de tijd nemen voor het inrichten van hun onderzoek. Deze aangedragen oplossing kunnen ze vervolgens weer bijstellen op basis van de reacties van

het werkveld. Meer aandacht voor implementatie bij het afstuderen, betekent volgens de zelfevaluatie dat de opleiding in de rest van het curriculum ook meer aandacht moet besteden aan implementatie.

Uit een landelijk onderzoek in 2016 blijkt dat van de studenten die sinds 2007 een bacheloropleiding Communicatie afronden 88,7 procent een baan heeft. Van de overige groep doet de helft een vervolgstudie.

De opleiding is voornemens de samenwerking met de alumni te versterken. De opleiding heeft daarom een database van de alumni opgezet en wil de alumni nadrukkelijker betrekken bij verschillende evenementen, zoals themabijeenkomsten. Ook wil de opleiding de alumni een rol geven in de voorlichting en op de social media van de opleiding.

Overwegingen

Om zich een oordeel te vormen over het eindniveau van de studenten, heeft de visitatiecommissie in totaal vijftien recente afstudeerwerken gelezen en de beoordelingen van deze werken ingezien. De visitatiecommissie stelt vast dat alle eindwerken getuigen van het bachelorniveau. Zij sluiten goed aan bij de inhoud en oriëntatie van de opleiding en het vakgebied. De probleem- en (communicatie)doelstellingen zijn helder afgebakend. Het valt de visitatiecommissie daarbij wel op dat bij een aantal werken de 'vraag achter de vraag' scherper gesteld had kunnen worden: deze studenten hadden meer aandacht aan de analysefase kunnen besteden. In alle onderzoeken is voldoende onderzoekend vermogen zichtbaar. De meeste oordelen van de examinatoren komen overeen met de oordelen van de visitatiecommissie, waarbij enkele werken met een eindcijfer 8 volgens de visitatiecommissie aan de hoge kant zijn beoordeeld. Vooral de kwaliteit van de analyse in deze werken had eerder lager cijfer gerechtvaardigd.

De visitatiecommissie ondersteunt het voornemen van de opleiding om de aandacht voor adviseren, productontwikkeling en implementatie in het afstudeertraject te versterken. In de werken die de visitatiecommissie heeft ingezien, lag de focus sterk op het doen van onderzoek waardoor de andere competenties beperkter aan bod kwamen, stelt de visitatiecommissie vast. Bij het versterken van de competenties zou de opleiding volgens de visitatiecommissie aandacht moeten besteden aan de communicatiestrategie als draaipunt tussen het onderzoek en het advies of product. De studenten gaan in hun eindwerk vaak (te) snel van een gekozen bedrijfsmodel naar een advies, constateert de visitatiecommissie. Daarnaast kan de opleiding overwegen om het eindwerk meer een beroepsproduct te laten zijn door de studenten een aan het bedrijf gericht, bondige adviestekst te laten schrijven, waarbij de onderbouwing vanuit het onderzoek een bijlage is. De huidige managementsamenvatting is vaak niet pakkend voor het afstudeerbedrijf als doelgroep.

Twee examinatoren beoordelen het afstudeerwerk afzonderlijk en komen vervolgens gezamenlijk tot een oordeel. De visitatiecommissie waardeert deze aanpak en adviseert de opleiding voor de transparantie de beoordeling door twee examinatoren zichtbaar te maken op het definitieve beoordelingsformulier. Nu is daar slechts één naam en handtekening op opgenomen.

De visitatiecommissie vindt het passend dat de bedrijfsbegeleider geen formele examiner is van het afstudeerwerk. Wel vindt de visitatiecommissie dat de input van de bedrijfsbegeleider over het functioneren van de student en de kwaliteit van het eindproduct van belang is. Nu geeft de bedrijfsbegeleider een mondelinge toelichting tijdens de presentatie. Dit zou bijvoorbeeld uitgebreid kunnen worden met een schriftelijke reflectie op het functioneren van de student in de praktijk volgens een beoordelingsformat.

Uit evaluatieresultaten en het gesprek met leden van de werkveldadviescommissie maakt de visitatiecommissie op dat het beroepenveld de kennis

en kunde van de alumni waardeert. Zij benoemen vooral de sterke taalvaardigheid en het onderzoekend vermogen van de studenten.

Deze overwegingen in ogenschouw nemend, is de visitatiecommissie van oordeel dat de opleiding aan deze standaard **voldoet**.

Bijlagen

Bijlage 1 Visitatiecommissie

Deze notitie is volgens het NVAO-format opgesteld.

Naam panellid (incl. titulatuur)	Korte functiebeschrijving van de panelleden (1-3 zinnen)
drs. Raoul R. van Aalst	Raoul van Aalst is programmamanager bij TenneT
drs. André Manning	Directeur Logeion, beroepsvereniging voor communicatieprofessionals, Den Haag
drs. Jan van den Hoff	Hogeschool Utrecht, Programma Manager nieuw curriculum opleiding Communicatie
Vera Broek BSc	Vera Broek BSc (student-lid), student hbo-bachelor Klassieke Muziek aan Codarts Hogeschool voor de Kunsten in Rotterdam en student wo-bachelor Biomedische Wetenschappen aan de Universiteit Leiden.

De commissie werd bijgestaan door drs. Linda van der Grijspaarde, secretaris gecertificeerd door NVAO.

Alle commissieleden hebben een verklaring van onafhankelijkheid en onpartijdigheid ingevuld, ondertekend en deze zijn ingeleverd bij NVAO.

Bijlage 2 Programma visitatie

17 februari 2020

Tijd	Onderdeel
12.00- 13.30 uur	Lunch en voorbereidingstijd panel
13.30-16.00 uur	Showcases
13.30-13.40 uur	Introductie opleiding COM
13.40-14.10 uur	Showcase copywriting / feed forward
14.10-14.55 uur	Presentaties studenten: Evenementenorganisatie jaar 2 (10 min) Storytelling (10 min) Ondernemen/ ComOn (10 min) Project PR (10 min)
14.55-15.10 uur	Onderwijsmateriaal en opbouw curriculum
15.10-15.25 uur	Rondleiding over de Campus
15.25-15.45 uur	Speeddate met het team: 4x4 min in groepjes van 3 a 4 docenten
15.45 – 15.55 uur	Afsluiting showcases: lied
16.15 – 17.00 uur	Managementgesprek

18 februari 2020

Tijd	Onderdeel
9.30 - 10.45 uur	Standaard 2
11.00- 12.00 uur	Standaard 3 en 4
12.00 – 12.45 uur	Lunch
12.15 – 12.45 uur	Inloopspreekuur
12.45 – 13.30 uur	Gesprek studenten
13.30 – 14.15 uur	Werkveld + alumni
14.15 – 15.30 uur	Vorbereiding terugkoppeling door panel
15.30 uur	Terugkoppeling

Bijlage 3 Bestudeerde documenten

- Zelfevaluatie opleiding Communicatie November 2019

Bijlagen bij de zelfevaluatie:

- Nationale Studentenenquête 2018
- Toeleverend onderwijs
- Competentiematrix (oud)
- LOCO-competenties
- Competentiematrix (nieuw)
- Beroepsniveauprofilen (BNP)
- Beroepenveldcommissie
- Thema's per periode per jaar
- Studierendement
- Aantal studenten dat in het buitenland studeert van 2015-2019
- Kwaliteitspiramide
- Stagebedrijven studiejaar 2018-2019
- Afstudeerbedrijven studiejaar 2018-2019

Documenten ter tafel tijdens het visitatiebezoek:

- Enkele in de opleiding gebruikte boeken

Digitale bijlagen:

- Zestien eindwerken van studenten
- Afstudeerhandleidingen 1718 en 1819 incl. beoordelingsformulieren
- Evaluatiekalender COM 1920
- Verslagen studentpanels jaar 1,2,3 en 4 van 1920
- Factsheet HBO Monitor 2018 Communicatie
- Jaarverslag Examencommissies M&B 1819
- Jaarverslag OC Communicatie 1819
- Toetsplan COM 1920
- Competentieoverzicht docenten COM 1920
- Toetsmateriaal module Copywriting jaar 1
- Toetsmateriaal Project evenementenorganisatie jaar 2
- Toetsmateriaal Publiekscommunicatie jaar 4
- Toetsmateriaal Eindopdracht SLC jaar 4
- Studiegids COM 1920
- Presentatie BVC